

Waa maxay Runta? - Lambarka Afraad

Qalbigaagu Yaanu Qasmin

Jeff Pippenger

2023-09-09

Bilowgii taariikhda Millerite ee 1798, araggii Webiga Ulai ee ku jira kitaabka Daanyeel waa la furay, taasoo keentay korodh aqoon ah oo tijaabiyey oo muujiyey laba nooc oo caabudayaal ah. Aragga Ulai wuxuu matalaa farriinta gudaha ah ee loogu talagalay dadka Ilaah sida ay u metelaan toddobada kaniisadood ee Muujintii cutubyada labaad iyo saddexaad. Dhammaadka taariikhda nebiyadeed ee bilaabatay 1798, shirkii teendhada Exeter ee dhacay Agoosto 12–17, 1844, farriintii Qaylada Saqda-dhexe waa la furay markii Libaaxa qabiilka Yahuudah uu gacantiisa ka qaaday run qarsoon, taasoo keentay korodh aqoon ah oo tijaabiyey oo muujiyey laba nooc oo caabudayaal ah.

Sannadkii 1989, markii, sida lagu qeexay Daanyeel kow iyo tobnaad, aayadda afartan, dalalkii matalayey Midowgii Soofiyeet ee hore ay baabtiisku iyo Maraykanku xaaqeen, ayaa araggii Webiga Hiddeqel ee kitaabka Daanyeel la furay, taasoo dhalisay korodh aqoon ah oo imtixaamay oo muujiyey laba qaybood oo cibaadaysato ah. Aragga Hiddeqel wuxuu metelaa farriinta dibadda ee cadawga dadka Ilaah sida ay u matalaan toddobada shaabadood ee kitaabka Muujintii. Dhammaadka taariikhda nebiyadeed ee bilaabantay 1989, laga billaabo toddobaadyadii ugu dambeeyey ee bisha Luulyo, 2023, Libaaxa qabiilka Yahuudah wuxuu bilaabay habka furidda farriinta Oohinta Saqda Dhexe isaga oo gacantiisa ka qaaday run qarsoon, taas oo dhalinaysa korodh aqoon ah oo imtixaamaya oo ugu dambayntii muujin doonta laba qaybood oo cibaadaysato ah oo ka dhex jira dadka Ilaah.

Aayadda koowaad ee Yooxanaa cutubka afar iyo tobnaad, Masiixu wuxuu xertiisa ku dhiirrigeliyaa inayan qalbiyadoodu murugoon.

Qalbigiinnu yuusan qalqalmin; Ilaah waad rumaysan tihiin, anna i rumaysta. Yooxanaa 14:1.

Saacado gudahood Masiix waa la qabtay, wax yar dabadeedna waa la iskutallaabtay, waa la aasay, wuuna soo sara kacay. Markii uu xagga Aabbaha u kacay dabadeed, wuxuu ku soo noqday xertiisii.

Intay sidaas u hadlayeen, Ciise qudhiisii ayaa dhexda uga istaagay oo ku yidhi, Nabad ha idinla jirto. Laakiin way argagaxeen oo baqeen, waxayna u maleeyeen inay ruux arkeen. Markaasuu ku yidhi, Maxaad u welwelsan tihiin? oo maxay fikirro qalbiyadiinna uga soo baxayaan? Luukos 24:36–38.

Niyad-jabka ugu horreeya ee ka dhaca sadar dib-u-habayn ah wuxuu yimaadaa marka dadkii Ilaah ay illoobaan run hore loo muujiyey. Xertii waxay illoobeen wixii Ciise u sheegay wax ka yar toddobaad ka hor intii aan cabsidoodii iyo niyad-jabkoodii ka muuqan qalalaasihii iskutallaabta. Niyad-jabka ugu horreeya waxaa ku xiga wakhti sugitaan ah, kaas oo masaalka tobanka gabdhood lagu metelay maqnaanshaha Arooska. Ciise si toos ah ayuu xertii ugu sheegay inuu u tegayo Aabbihiis, laakiin uu soo noqon doono. Aqoontii hore ee uu xertii siiyey kama ay hor istaagin in

qalalaasuhu ka adkaado. Marka loo eego macnaha masaalka tobanka gabdhood, qalalaase waa goobta dabecaddu ku muuqato, balse aan marnaba lagu horumarin. Ciise xertii ayuu doortay oo magacaabay, wuxuuna taas qudheeda u sheegay ka hor qalalaasaha.

Idinku ima aydaan dooran, laakiin anigaa idin doortay, oo idin magacaabay, inaad tagtaan oo midho dhashaan, iyo in midhihiinnu sii jiraan; si wax kasta oo aad Aabbaha magacayga ku weyddiisataan uu idiin siiyo. Yooxanaa 15:16.

Hase yeeshee, inkasta oo la doortay, taas kama ay hor istaagin in dhibaataadu ka adkaato.

“Dabecaddu waxaa muujiya imtixaan adag. Markii codkii daacadda ahaa saqdii dhexe ku dhawaaqay, ‘Bal eega, aroosku waa imanayaa; u baxa inaad ka hor tagtaan,’ bikradihii hurday way ka soo tooseen hurdadoodii, waxaana markaas la arkay kuwii isu diyaariyey dhacdaas. Labada dhinacba si lama filaan ah ayaa loogu qabtay, hase yeeshee mid baa u diyaar ahaa xaaladda degdegga ah, kan kalena waxaa lagu helay isagoo aan diyaar garow lahayn. Dabecaddu waxaa muujiya duruufaha. Xaaladaha degdegga ahi waxay soo saaraan birta dhabta ah ee dabecadda. Masiibo kedis ah oo aan la filayn, geeri ama murugo, ama imtixaan culus, cudur ama xanuun lama filaan ah, wax kasta oo nafta si fool-ka-fool ah geeri ula hor keena, waxay soo bandhigi doonaan waxa dhabta ah ee ku jira dabecadda. Waxaa la muujin doonaa inuu jiro iyo in kale iimaan dhab ah oo lagu qabo ballamaha ereyga Ilaah. Waxaa la muujin doonaa in nafta nimco lagu hayo iyo in kale, iyo inuu saliid ku jiro weelka laambadda wata.”

“Wakhtiyada imtixaanku way ku yimaadaan dadka oo dhan. Sidee baynu isu dhaqanna marka aynu ku hoos jirno imtixaanka iyo tijaabinta Ilaah? Laambadaheenu ma bakhtiyaan? Mise weli waynu sii haynaa iyagoo shidan? Ma u diyaarsannahay xaalad kasta oo degdeg ah xidhiidhkeenna la leh Kan nimco iyo run ka buuxa aawadeed? Shantii bikradood ee xigmadda lahayd dabecaddoodii uma gudbin karin shantii bikradood ee nacasyada ahayd. Dabecaddu waa inay innagu samaysantaa innagoo ah shakhsiyaad gooni-gooni ah.” Review and Herald, Oktoobar 17, 1895.

Muujintii Ciise Masiix ee lagu aqoonsaday aayadaha ugu horreeya ee kitaabka Muujintii waa farriinta digniinta ugu dambaysa ee kaniisadda, dabadeedna dunida loo diro. Muujintaas waxaa furfuraya wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga tijaabada Libaaxa qabiilka Yahuudah, kaas oo Muujintii cutubka shanaad lagu aqoonsaday inuu yahay kan keliya ee istaahila inuu furo kitaabkii la shaabadeeyey.

Markaas mid ka mid ah waayeellada ayaa igu yidhi, Ha ooyin; bal eeg, Libaaxa qabiilka Yahuudah ka dhashay, Xididka Daa'uud, ayaa ka adkaaday inuu kitaabka furo oo toddobada shaabadoodna ka furo. Muujintii 5:5.

Libaaxa qabiilka Yahuudah ayaa sidoo kale ah “xididka Daa'uud,” isaguna sidoo kale waa “wiilka Daa'uud,” isaguna sidoo kale waa Rabbiga Daa'uud. Xidhiidhka uu matalo Libaaxa qabiilka Yahuudah wuxuu tilmaamayaa in marka Libaaxa qabiilka Yahuudah xidho ama furo run, uu sidaas ku sameeyo isaga oo adeegsanaya qaanuunka xusitaanka ugu horraysa, kaas oo ku garta dhammaadka wax bilowgiisa, sida uu Ciise ugu matalanyahay “xididka Daa'uud.” Marka run la

furo wakhti ka mid ah wakhtiga ugu dambaysta, waxaa bilaabma hab sifayn ah sida ku matalan Daanyeel laba iyo tobnaad.

“Waxa uu ahaa Libaaxa qabiilka Yahuudah kii furfuray kitaabkii oo siiyey Yooxanaa muujintii waxa jiri doona maalmahan ugu dambeeya. Daanyeelna wuxuu istaagay meeshiisii qaybta ahayd si uu u qaado markhaatifurkiisa, kaas oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka, marka farriinta malaa’igta kowaad lagu dhawaaqi doono dunideenna. Arrimahani waxay leeyihiin muhiimad aan dhammaad lahayn maalmahan ugu dambeeya, laakiin inta ‘badan la daahirin doono, oo la caddayn doono, oo la tijaabin doono,’ ‘kuwa sharka lahu shar bay samayn doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna waxba ma fahmi doono.’” Manuscript Releases, volume 18, 14, 15.

Shaqada Ciise sida Libaaxa qabiilka Yahuudah waa mid leh muhiimad aan dhammaad lahayn, laakiin “kuwa sharka leh” middoodna ma “fahmi doonaan” shuqulkiisa ama farriinta la furay.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow, waayo erayada waa la xidhay oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Kuwo badan waa la daahirin doonaa, oo caddaan baa laga dhigi doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiin kuwa sharka leh shar bay samayn doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma fahmi doono; laakiin kuwa xigmadda leh ayaa fahmi doona. Daanyeel 12:9, 10.

Habka imtixaanka waxaa lagu matalay saddex tallaabo; “la daahiriyeey, la caddeeyey, oo la tijaabiyeey.” Saddexdan tallaabo waxay matalaan saddexda tallaabo ee “injiilka weligiis ah,” kaas oo farriinta malaa’igta kowaad lagu muujiyeey sida Ilaah ka cabsada (la daahiriyeey), ammaanna siiya (la caddeeyey), waayo saacaddii xukunkiisu way timid (la tijaabiyeey). Saddexdaas tallaabo waa “runta,” sida ay u matalaan xarafka kowaad, xarafka saddex iyo tobnaad, iyo xarafka ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga; marka xarfahaas sidaas isugu yimaaddaanna, waxaa samaysma erayga Cibraaniga ah ee “run.”

Saddexdaas tallaabo waa “jidka,” waayo jidka Ilaah, sida uu sheegay Aasaaf ee Sabuuradii 77:13, wuxuu ku jiraa meesha quduuska ah, halkaas oo barxadda dibaddeeda dembiile lagu nadiifiyo daadinta dhiigga. Dhiigga dabadeed waxaa loo qaadaa meesha quduuska ah, taas oo astaan u ah quduusnaanta, taas oo ah habka “caddaan looga dhigo.”

Markaasaa mid ka mid ah waayeelladii ayaa ii jawaabay, isagoo leh, Kuwan dharka cadcad huwanu waa ayo? xaggee bayse ka yimaadeen? Aniguna waxaan ku idhi, Mudane, adigu waad taqaan. Oo isna wuxuu igu yidhi, Kuwanu waa kuwii ka soo baxay dhibaataadii weynayd, oo dharkoodii maydhay, oo caddaysiiyey dhiigga Wanka. Muujintii 7:13, 14.

Markaas dembiilaha la caddeeyey oo la quduus yeelay waxaa loo diyaariyaa in lagu “imtixaamo” xukunka uu matalo Qaybta Ugu Quduusan. Ciise waa “jidka”, “runta” iyo “noloshu”. Jidku waa bilowga, runtuna waa dhexda, noloshuna waa dhammaadka. Haddii tallaabada kowaad nalagu nadiifiyo, waxaannu ku jirnaa jidka, kaas oo ah dariiqa kuwa la caddeeyey.

Laakiinse jidka kuwa xaqa ahu waa sida nuurka ifaya oo kale, kaasu sii ifaya oo sii kordhaya ilaa maalinta qumman. Maahmaahyadii 4:18.

Tallaabada labaad waa muujinta xaqnimada oo lagu dhammaystiro runta uu leeyahay, waayo Eraygiisu waa run.

Quduus kaga dhig runtaada dhexdeeda; eraygaagu waa run. Yooxanaa 17:17.

Kuwa xaq laga dhigay waxaa metela tallaabada koowaad, kuwa quduus laga dhigayna waxaa metela tallaabada labaad. Labadan tallaabo ee hore waxay diyaariyaan kuwa xaq laga dhigay oo quduus laga dhigay inay galaan xukunka oo ay helaan nolosha weligeed ah. Ciise waa jidka, runta iyo nolosha.

“Xaqnimada gudaha ku jirta waxaa markhaati ka ah xaqnimada dibadda ka muuqata. Kan gudaha ka xaq ahu ma aha mid qalbi adag oo aan damqasho lahayn, laakiin maalinba maalinta ka dambaysa wuxuu ku koraa suuradda Masiixa, isagoo ka sii gudbaya xoog ilaa xoog. Kan runta quduus laga dhigayo wuxuu ahaan doonaa mid is-xakameeya, oo wuxuu raaci doonaa raadadkii Masiixa ilaa nimcadu ku lunto ammaanta. Xaqnimada aynu ku xaq noqonnana waa mid naloo xisaabiyo; xaqnimada aynu ku quduusownana waa mid nala siiyo. Ta hore waa xuquuqdeenna jannada, ta labaadna waa u-qalmitaankeenna jannada.” Review and Herald, June 4, 1895.

Yooxanaa cutubka afar iyo tobnaad ilaa cutubka toddoba iyo tobnaad waxa marar badan lagaga hadlayaa arrimaha ku saabsan falcelinta xerta marka Masiixu ka tagayo si uu ugu tago Aabbihiis. Wuxuu ballanqaaday inuu soo noqon doono, oo wuxuu garanayay, (in kastoo xertu aanay garanayn), in qalalaasaha dhowaan imanayaa uu dhalin doono niyad-jab qoto dheer. Afartaas cutub gudahooda waxa ku dhex tolman aqoonsiga iyo qeexidda Ruuxa Quduuska ah inuu yahay “Gargaare.” Ruuxa Quduuska ah afar jeer ayaa loogu aqoonsaday “Gargaare” Injiilka Yooxanaa, iyo hal mar 1 Yooxanaa, hase yeeshee halkaas erayga waxaa loo tarjumay “u-doodaha.” Meel kale oo Axdiga Cusub ahna lagama helo.

Axdigii Hore waxa ku jira eray Cibraani ah oo loo tarjumay “gargaare” Ecclesyaastes afar aayadda koowaad iyo Baroorashadii Yereyaah cutubka koowaad aayadaha sagaal iyo lix iyo toban. Saddexdaas tixraacba waxay muujinayaan in dulmiyayaashu ay dulmeen dadka Ilaah, oo aysan lahayn gargaare ku taageera dhibaataada iyo niyad-jabka ay isku arkaan.

Aqoonsiga Ruuxa Quduuska ah inuu yahay “Gargaaraha” waxa lagu dhex sheegay cutubka uu Ciise ku doonayo inuu xertiisa ugu diyaariyo niyad-jabka weyn ee saacado yar ka hadhay. Xaaladdaas dhexdeeda wuxuu adkaynayaa in xataa maqnaanshihiisa Ruuxa Quduuska ahi joogi doono si uu ugu siiyo qalbiqabow. Markuu Ruuxa Quduuska ah ku aqoonsanayo macnaha Gargaaraha, Ciise wuxuu si cad u qeexayaa sifooyinka hawsha uu Gargaaruhu dhammaystiri doono.

Tilmaamaha Ciise ee soo noqnoqday ee ku saabsan tegiddiisa iyo soo laabashadiisa waxay mawduuca qudhiisa ka dhigayaan kan ugu sarreeya liiska marka laga eego mawduuca ugu weyn ee tuducan.

Yooxanaa 14:2–4, 18, 19, 28; 16:5–7, 10, 28; 17:11–13 waa aayado si toos ah uga hadlaya wakhtiga dib-u-dhaca ee ku jira masaalka tobanka bikradood. Iyadoo lagu daray aayadihii hore

waxaa jira tuducan soo socda oo ku celcelin awgeed xooga saaraya wakhtiga dib-u-dhaca, waayo “Rabbigu ma soo celceliyo waxyaalo aan ahayn kuwo cawaaqib weyn leh.”

In yar, oo mar dambena ima arki doontaan; haddana in yar, oo waad i arki doontaan, maxaa yeelay waxaan u tegayaa Aabbaha. Sidaas daraaddeed qaar xertiisii ka mid ah ayaa is-kula yidhi, Waa maxay wuxuu inagu leeyahay, In yar, oo ima arki doontaan; haddana in yar, oo waad i arki doontaan; iyo, Maxaa yeelay waxaan u tegayaa Aabbaha? Sidaas daraaddeed waxay yidhaahdeen, Waa maxay wuxuu leeyahay, In yar? Ma garanayno waxa uu ku hadlayo. Haddaba Ciise wuxuu gartay inay doonayeen inay wax weyddiiyaan, markaasuu ku yidhi, Miyaad is-weyddiisanaysaan wixii aan idinku idhi, In yar, oo ima arki doontaan; haddana in yar, oo waad i arki doontaan? Runtii, runtii, waxaan idinku leeyahay, Waad ooyi doontaan oo barooran doontaan, laakiin dunidu way rayrayn doontaa; idinkuna waad murugoon doontaan, laakiinse murugadiinna farxad bay isu beddeli doontaa. Naagta marka fooli ku dhacdo way murugootaa, maxaa yeelay saacaddeedii ayaa timid; laakiin kolkii ay ilmihii dhasho, mar dambe ma xusuusato dhibaataadii, farxada ay u qabto nin dunida ku dhashay aawadeed. Haddaba idinkuna imminka murugo baad leedihiin; laakiinse mar kale ayaan idin arki doonaa, qalbigiinnuna wuu rayrayn doonaa, farxaddiinnana ninna idinkama qaadi doono. Yooxanaa 16:16–22.

Ugu yaraan kow iyo labaatan aayadood oo ku jira cutubka afar iyo tobnaad ilaa cutubka toddoba iyo tobnaad ayaa tilmaamaya muddada wakhtiga ah ee xertii u baahnaan lahayd inay sugaan soo-noqoshada Masiixa. Muddadaas wakhtiga ahi waxay ka bilaaban lahayd dhimashadii Masiixa, waxayna sii socon lahayd ilaa soo-noqoshadiisa xagga Aabbihiis. Wakhtiga loo xilsaaray inay sugaan soo-noqoshadiisa wuxuu astaan u yahay wakhtiga dib-u-dhaca ee masaalka tobanka bikradood. Sida ku jirta qisada Luukos ee xertii Emba'uus, niyad-jabkii iskutallaabta ayaa si nebiyadeed u metelaya bilowga wakhtiga dib-u-dhaca ee ka dambeeya niyad-jabkii kowaad.

Qaybta ugu horraysa ee kitaabka ugu horreeya ee Baybalka waxaynu ka helaynaa qisada abuurista, waxaana aynu ku garanaynaa saddexda qof ee saddexnimada jannada. Qaybta ugu horraysa ee kitaabka ugu dambeeya ee Baybalka waxaynu ka helaynaa saddexda qof ee saddexnimada jannada. Afarta cutub ee aynu tixgelinayno waxaynu ka helaynaa saddexda qof ee saddexnimada jannada. Aqoonsiga xaqiiqadan ayaa inoo saamaxaya in aynu afarta cutub ee Yooxanaa dul saarno xariiqda waxsii sheegidda ee Bilowgii cutubka koowaad aayadda koowaad ilaa cutubka labaad aayadda saddexaad, iyo sidoo kale Muujintii cutubka koowaad aayadaha koowaad ilaa kow iyo tobnaad.

Qoraalkaas dhexdiisa Ciise wuxuu Toomas ku leeyahay in haddii qof arkay Ciise, uu arkay Aabbaha. Qoraalku sidoo kale wuxuu caddeynayaa in Masiixu yahay kii xertii ku qalbiqaboojiyey joogitaankiisa, laakiin marka uu tago, uu soo diri doono “mid kale” oo ah “Qalbiqaboojiye.” Ruuxa Quduuska ahi waa Qalbiqaboojiyaha, hase yeeshee Masiixuna sidoo kale wuxuu ahaa Qalbiqaboojiye.

Haddaad i aqoonteen, Aabbahayna waad aqoonteen; tan iyo hadda waad taqaaniin isaga, waadna aragteen. Filibos wuxuu ku yidhi, Sayidow, na tus Aabbaha, taasina way nagu filan tahay. Ciise wuxuu ku yidhi, Intan oo dhan miyaan idinla joogay, oo welina miyaadan i aqoon, Filibos? Kii i arkay ayaa arkay Aabbaha; haddaba sidee baad u leedahay, Na tus Aabbaha?

Yooxanaa 14:7–9.

Toomas wuxuu matalaa kuwa ku jira Adventism-ka ee diida inay arkaan markhaatifurka ku saabsan xidhiidhka saddexda jannada ah, in kasta oo ay u badan tahay inay marar badan akhriyeen markhaatiyada taageeraya runtaas.

Aniguna waxaan baryi doonaa Aabbaha, oo isna wuxuu idin siin doonaa Gargaare kale, inuu idinla joogo weligiin; kaas oo ah Ruuxa runta; kaasoo dunidu aanay aqbali karin, maxaa yeelay ma aragto isaga, mana taqaan isaga; laakiinse idinku waad taqaannaan isaga; waayo, wuu idinla deggan yahay, oo idinku dhexdiinna ayuu ahaan doonaa. Keligiin idinkama tegi doono, waan idiin imanayaa. Wakhti yar dabadeed dunidu mar dambe ima arki doonto; laakiinse idinku waad i arki doontaan; waayo, anigu waan noolahay, idinkuna waad noolaan doontaan. Yooxanaa 14:16–19.

Haddii aynu aragnay Ciise, Aabbaha ayaynu aragnay. Ciise waa “Gargaare,” Ruuxa Quduuska ahuna waa “Gargaare kale.” Haddii aynu aragnay Ciise, Aabbaha ayaynu aragnay, Gargaarihii na waynu aragnay. Shanta jeer ee erayga gargaare lagu adeegsaday Kitaabka Quduuska ah, dhammaantood rasuul Yooxanaa ayaa isticmaalay. Tixraaca shanaadna erayga waxaa loo tarjumay “u-doodaha.”

Carruurtaydii yaryaraydow, waxyaalahan ayaan idiin soo qorayaa, si aynu dembi u gelin. Oo haddii nin uun dembaabo, waxaynu Aabbaha la leenahay Dhex-dhexaadiye, kaasoo ah Ciise Masiix kii xaqa ah. 1 Yooxanaa 2:1.

Haddii nin uun dembaabo, waxaynu leenahay Gargaare, kaas oo ah Ciise Masiix kii xaqa ahaa. Qareenku waa mid u barya dembilaha aawadiis. Bawlos wuxuu qeexayaa hawsha Ciise inay tahay tan qareenkeenna.

Waa kuma kii wax xukuma? Waa Masiixa kan dhintay, oo weliba ka sii badan, kan haddana soo sara kacay, kan xataa jooga midigta Ilaah, oo weliba noo duceeya. Rooma 8:34.

Ciise waa u doodaha dembilaha, taas oo ku jirta in Isagu yahay qalbiqaboojiye. Isla cutubkaas Bawlos hore ayuu u muujiyey in Ruuxa Quduuska ahuna uu sidoo kale inoo shafeeco.

Sidoo kale Ruuxu wuu caawiyaa itaaldarradeenna; waayo ma naqaan waxa aynu ku tukanno sida ay inagu habboon tahay; laakiin Ruuxu qudhiisu ayuu inoogu baryaa taah aan la sheegi karin. Oo kan qalbiyada baadhaa waa garanayaa waxa maanka Ruuxu yahay, maxaa yeelay wuxuu quduusiinta ugu baryaa sida doonista Ilaah tahay. Rooma 8:26, 27.

Ciise iyo Ruuxa Quduuska ah labadaba waxaa lagu aqoonsaday inay yihiin Gargaareha, sidaas darteedna labaduba waa dhex-dhexaadiyayaal inoo baryootama. Saddexda qof ee saddexleyda jannada dhammaantood waxaa lagu matalay tuduca Yooxanaa ee aynu ka fiirsanayno, oo marka la isugu geeyo markhaatifurkii ugu horreeyey ee kitaabka ugu horreeya ee Kitaabka Quduuska ah iyo markhaatifurkii ugu horreeyey ee kitaabka ugu dambeeya ee Kitaabka Quduuska ah, iftiinka ku saabsan xiriirka iyo shaqada saddexda qof ee Ilaahnimada ayaa sii weynaada.

“Aabbaha laguma sifayn karo waxyaalaha dhulka. Aabbuhu waa buuxnaanta oo dhan ee Ilaahnimada oo jidh ahaan ah, waana ka qarsoon yahay aragga dadka dhimanaya. Wiilku waa buuxnaanta oo dhan ee Ilaahnimada oo la muujiyey. Erayga Ilaah wuxuu ku dhawaaqayaa isaga inuu yahay ‘ekaanta qumman ee shakhsiyaddiisa.’ ‘Ilaah intuu dunida jeclaaday ayuu siiyey Wiilkiisa keliya ee uu dhalay, in ku alla kii isaga rumaystaa uusan lumin, laakiin uu helo nolosha weligeed ah.’ Halkan waxaa lagu muujiyey shakhsiyadda Aabbaha.”

“Gargaarihii Masiixu ballanqaaday inuu soo diri doono ka dib markuu samada kor ugu kacay, waa Ruuxa ku jira buuxnaanta oo dhan ee Ilaahnimada, isaga oo u muujinaya xoogga nimcada rabbaaniga ah dhammaan kuwa Masiixa u aqbala oo u rumaysta inuu yahay Badbaadiye shakhsi ah. Waxaa jira saddex qof oo nool oo ka tirsan saddexleyda samada. Magaca saddexdan awoodood,—Aabbaha, Wiilka, iyo Ruuxa Quduuska ah,—ayaa lagu baabtiisaa kuwa Masiixa ku aqbala rumaysad nool, awoodahaasina waxay la shaqayn doonaan kuwa adeeca ee samada ka tirsan dadaalkooda ay ugu jiraan inay ku noolaadaan nolosha cusub ee Masiixa.”

“Maxaa dembiiluhu sameeyaa?—Ha rumaysto Masiixa. Isagu waa hantidii Masiixa, oo lagu soo iibsaday dhiigga Wiilka Ilaah. Imtixaan iyo tijaabooyin dhexdeeda ayuu Badbaadiyuhu banii’adamka kaga furtay addoonsiga dembiga. Haddaba maxay tahay waxa ay tahay inaan samayno si dembiga laynaga badbaadiyo?—Ku rumaysta Rabbi Ciise Masiix sida Badbaadiyaha dembi-dhaafa. Kii qirta dembigiisa oo qalbigiisana is-hoosaysiiya wuxuu heli doonaa cafis. Ciise waa Badbaadiyaha dembi-dhaafa, sida uu sidoo kale u yahay Wiilka keliya oo dhalan ee Ilaaha aan xadka lahayn. Dembiilihii la cafiyey waxaa Ilaah dib loola heshiisiiyaa xagga Ciise Masiix, Bixiyahayaga dembiga naga samatabbixiya. Isagoo ku sii jira jidka quduusnimada, wuxuu noqdaa mid ka tirsan nimcada Ilaah. Waxaa loo keenaa badbaado buuxda, farxad, iyo nabad, iyo xigmadda runta ah ee xagga Ilaah ka timaadda.”

“Timaanka lagu qabo dhiigga kafaaraggudka ah ee Ciise Masiix waa dammaanadda cafiska. Masiixu wuu ka nadiifin karaa dembi kasta. Ku-tiirsanaan fudud oo maalinba maalinta ka dambaysa lagu qabo xooggaas waxay wakiilka aadanaha siin doontaa xigmad fiiqan oo uu ku garto waxa nafta ka ilaalin doona maalmahan ugu dambeeya addoonsiga dembiga. Iimaan iyo duco, iyo aqoonta Masiixa, ayuu ku hawlanaa inuu ka shaqeeyo badbaadadiisa.”

“Ruuxa Quduuska ahu way garanaysaa, waxayna nagu hagtaa runta oo dhan. Ilaah wuxuu bixiyey Wiilkiisa keliya oo uu dhalay, in ku alla kii isaga rumaystaa aanu lumin, laakiinse uu helo nolosha weligeed ah. Masiixu waa Badbaadiyaha dembilaha. Geerida Masiixu waxay soo furtay dembilaha. Tanu waa rajadeenna keliya. Haddii aynu si buuxda isu dhiibno, oo aynu ku dhaqanno wanaagga Masiixa, waxaynu heli doonnaa abaalmarinta nolosha weligeed ah.”

“Kii Wiilka rumaystaa, Aabbahana wuu leeyahay.’ Kii rumaysad joogto ah ku qaba Aabbaha iyo Wiilka, Ruuxa quduuska ahna wuu leeyahay. Ruuxa Quduuska ahi waa Gargaarishiisa, oo isagu marnaba runta kama leexdo.” Bible Training School, March 1, 1906.

Marka laga soo tago iftiinka dheeraadka ah ee ku saabsan hawsha iyo xidhiidhka saddexda samada ah, aqoonsiga saddexda samada ah ee cutubkan ku jira wuxuu markhaati ka bixinayaa in afartan cutub ay tahay in lala waafajiyo farriinta hadda uu furfurayo Libaaxa qabiilka Yahuudah.

Markhaatiga ku jirta qisada xertii Emma'us waxay ka dhigan tahay saddex maragfur oo caddaynaya in niyad-jabkii iyo wakhtigii dib-u-dhaca ee ka dambeeyey iskutallaabta ay astaan u yihiin niyad-jabka iyo wakhtiga dib-u-dhaca ee ka dambeeya niyad-jabkii koowaad. Waxaa jira marag kale oo taageeraya in taariikhda lagu matalay afarta cutub ee Yooxanaa ay ka dhigan tahay duruufihii niyad-jabkii koowaad.

Aayadda ugu dambaysa ee qisada abuurista, oo ah runta ugu horraysa ee lagu xuso Erayga Ilaah, waxay ku dhammaataa saddex eray, mid kasta oo ka mid ah erayadaasna wuxuu ku bilaabmaa mid ka mid ah saddexda xaraf ee sameeya erayga “run,” waxayna u dhacaan sidaan iyadoo ku jira kala horraynta saxda ah. Qisada abuurista ee Bilowgii waxay ku bilaabataa erayadan, “Bilowgii,” waxayna ku dhammaataa saddexda eray, “Ilaah wuu abuuray oo sameeyey.”

Xarafka ugu horreeya ee saddexdaas eray marka la isu geeyo waxay sameeyaan erayga runta. Sheekada abuuristu waxay ka bilaabataa “bilowgii” waxayna ku dhammaataa eray si astaan ahaan loogu muujiyey xarfaha matala Alfa iyo Oomeega. Sidoo kale, tuduca furitaanka ee kitaabka ugu dambeeya ee Baybalka, Ciise laba jeer ayaa loogu aqoonsadaa Alfa iyo Oomeega, bilowga iyo dhammaadka, kan ugu horreeya iyo kan ugu dambeeya. Saddexdaas xaraf ee matala Alfa iyo Oomeega waxay bixiyaan markhaati kale oo muujinaya in tuduca ku jira Yooxanaa ay tahay in la isu geeyo xariiqda nebinnimada ee bilowga Bilowgii iyo xariiqda nebinnimada ee bilowga Muujintii. Markhaatigaas waxaa lagu gartaa sharaxaadda hawsha Gargaareha. Hawsha Gargaarehu waa hawsha saddex-tallaabo ah ee ay matalaan isla saddexdaas xaraf ee Cibraaniga ah. Saxeexa Alfa iyo Oomeega wuxuu noo oggolaanayaa inaan afartan cutub ku meeleyno macnaha guud ee farriinta Muujintii Ciise Masiix ee la furay wax yar ka hor intaan xilligii nimcadu xidhmin.

Toddobada onkod waxay metelaan afar calaamadood oo gooni ah (waqtiyo cayiman) iyo saddex muddooyin waqti oo gooni ah, kuwaas oo ka bilaabma calaamadda soo-degidda malaa'ig la rabo inay dhulka ku iftiimiso ammaantiisa. Calamaddaasu waxay ahayd dhibic waqtiyeed. Calamadda labaad (dhibic waqtiyeed) waa niyad-jabkii ugu horreeyey, kaas oo soo gelinaya muddada waqtiga dib-u-dhigashada. Waqtiga dib-u-dhigashadu wuxuu horseedaa calaamadda saddexaad (dhibic waqtiyeed), halkaas oo run la furfuro, taasuna ay soo saarto dhaqdhaqaaq. Dhaqdhaqaaqu wuxuu ku dhammaadaa calaamadda afraad (dhibic waqtiyeed) oo lagu metelay xukun. Afartaas calaamadood iyo saddexdaas muddooyin waqti mid kastaa wuxuu metelaa onkod, wadartoodna waxay noqonayaan toddoba onkod. Waxay kaloo metelaan isu-geyn afar-saddex ah.

Qoraalladii hore waxaynu ku caddaynay in fahamkii hormuudka ee toddobada kaniisadood, toddobada shaabadaha, iyo toddobada buun ay aqoonsan yihiin “isku-darka afar iyo saddex.” Afarta kaniisadood ee hore, shaabadaha, iyo buunanku way ka soocan yihiin saddexda kaniisadood ee dambe, shaabadaha, iyo buunanka. Toddobada onkod waxay matalaan afar calaamadood oo jidka ah, hase yeeshee afartaas calaamadood ee jidka ku dhex jira waxaa ku jira saddex waqtiyood. Isku-darka rabbaaniga ah ee “afar iyo saddex” oo ku jira kitaabka Muujintii waxaa lagu adkeeyey markhaati saddex ah (kaniisadaha, shaabadaha, iyo buunanka), markhaatiyaashaasina waxay ka marag kacayaan saxnaanta isku-darka “afar iyo saddex” ee toddobada onkod ee kitaabka Muujintii.

Haddana gudaha xariiqda taariikhda ee ay matalayaan toddobada onkod waxaa ku duugan xariiq kale oo qarsoon oo ka duwan oo wax sii sheegid ah, taas oo leh saddex calaamadood oo jidka ah oo ka soocan astaanta loo matalay sida toddobada onkod. Sidaa darteed, markaan ka fiirsanno xidhiidhka nebiyadeed ee u dhexeeya toddobada onkod iyo taariikhda qarsoon ee hadda la furfurayo, waxaan ogaanaynaa in toddobada onkod ay soo bandhigaan afar calaamadood oo jidka ah (waqtiyo cayiman) halka taariikhda qarsoon ay soo bandhigayso saddex calaamadood oo jidka ah (waqtiyo cayiman.) Sida kaniisadaha, shaabadaha, buunanka iyo onkodka oo kale, taariikhda qarsoon waxay matalaysaa saddex calaamadood oo jidka ah oo ku xiran afarta calaamadood ee jidka ah ee toddobada onkod. Taariikhda qarsoonuna sidoo kale waxay leedahay isku-darka saddex-afar.

Taariikhda qarsoon ee ku dhex duugan toddobada onkod, waxaa ku jira saddex astaamood oo kala soocan, kuwaas oo mid kastaa yahay “wakhti gaar ah,” waxaana kan koowaad iyo kan ugu dambeeya ee saddexdaas astaamood ay matalaan niyad-jab. Waxaa jira “muddo waqti” oo kala soocan oo u dhexaysa astaanta koowaad iyo tan labaad, iyo “muddo waqti” oo kale oo kala soocan oo u dhexaysa astaanta labaad iyo tan saddexaad ee wakhtiyada gaarka ah. Erayga “niyad-jab” wuxuu ka soo farcamay fikradda ballan la seegay, wuxuuna qeexitaankiisa ku sidaa adkaynta qodob wakhti gaar ah. Saqbadhkuna sidoo kale waa wakhti gaar ah. Taariikhda qarsoon waxaa lagu sawiray saddex qodob oo wakhti ah oo ay kala soocayaan laba muddo waqti ah; wakhtiga dib-u-dhaca iyo dhaqdhaqaaqii bisha toddobaad.

Calaamadda ugu horraysa ee taariikhda qarsoon waxay tilmaamaysaa niyad-jab, calaamadda ugu dambaysana sidoo kale waxay tilmaamaysaa niyad-jab. Sidaas daraaddeed, laga bilaabo niyad-jabkii ugu horreeyey ilaa niyad-jabkii ugu dambeeyey waxaa jira xariiq nebiyadeed oo qarsoon oo leh isla saddexda tallaabo ee ay leeyihiin dhammaan xariiqyada dib-u-habaynta. Waxa kale oo ay sidataa saxeexa Alfa iyo Oomeega, waayo saddexda xaraf ee sameeya “runta” waxay u dhigmaan saddexda calaamadood ee ku billowda oo ku dhammaada niyad-jab. Taariikhdaas qarsoon ee ku dhex jirta toddobada onkod waa runta uu Libaaxa qabiilka Yahuudah hadda furfurayo.

Qaybta Yooxanaa ku jirta ee aynu ka fiirsanayno waxaa cutubkii hore lagu soo bandhigay Cashadii Ugu Dambaysay, taas oo adkaynaysa in farriinta afartan cutub ay tahay mid la cuno. Afartaas cutub waxay ku dhammaadaan socodkii Getsemane. Sheekadu waxay ka dhacdaa dhaqdhaqaaqa ka bilaabma cunidda ilaa ay bilowdo dhibaatada iskutallaabta. Si nebiyad ahaan ah, goobta afarta cutub waxay qeexaysaa farriintii ugu dambaysay ee ay tahay in la cuno ka hor xukunka. Farriinta horseedda xidhitaanka xukunka waa farriinta lagu furfuro kitaabka Muujintii, wax yar ka hor intaanu xukunku xidhmin.

Xertii iyo Ciise waxay joogaan barta taariikhda nebiyadeed ee lagu wargelinayo wakhtiga dib-u-dhaca. Taariikhda Millerite-ka dhexdeeda Rabbigu wuxuu ka qaaday gacantiisa si loo soo saaro fahamka farriinta Qaylada Saqda Dhexe, laakiin fahamkii soo saaray farriinta Samuel Snow ayaa sidoo kale Millerite-yadii ku wargeliyey inay ku jireen wakhtiga dib-u-dhaca ee tobanka bikradood. Xertii waxay hadda uun cuneen Cashadii Ugu Dambaysay, oo intay dheefshiidayeen farriinta ayuu Masiixu ku sharraxay wakhtiga dib-u-dhaca afarta cutub ee Yooxanaa.

Fahamka Samuel Snow waxaa lagu diiwaangelin karaa sidii taxane maqaallo ah, kuwaas oo horumariyey fahamkii ugu dambeeyey ee lagu matalay farriinta Qaylada Habeenbadhka. Intii farriintiisu sii kobcaysay, waxa uu sidoo kale farriinta ku soo bandhigay taxane shirar teendhooyin ah. Taxanaha maqaallada ee horseeday shirarka teendhooyinka ayaa ugu dambayntii geeyey shirkii teendhada Exeter, kaas oo socday lix maalmood. Si nebiyad ahaan ah, farriinta Qaylada Habeenbadhka si tartiib-tartiib ah ayaa loo horumariyaa muddo wakhti ah gudaheed. Afarta cutub ee Yooxanaa waxay ka dhacaan taariikhda nebiyadeed ee ay farriintu ku jirto iyadoo la horumarinayo.

Afarta cutub ee Yooxanaa, shaqada Ruuxa Quduuska ah waxaa lagu qeexay saddex tallaabo: qancinta dembiga, xaqnimada, iyo xukunka. Saddexdan tallaabo sidoo kale waa saddexda calaamadood ee jidka ee taariikhda qarsoon ee ku duugan toddobada onkod.

Habase yeeshee, runta ayaan idinku leeyahay; waxaa idiin roon inaan tago; waayo, haddaan tegin, Gargaaraha idiin iman maayo; laakiinse haddaan tago, isagaan idiin soo diri doonaa. Oo markuu yimaado, wuxuu dunida ku canaan doonaa dembi, iyo xaqnimo, iyo xukun: dembi, maxaa yeelay aniga ima rumaystaan; xaqnimo, maxaa yeelay waxaan u tegayaa Aabbahay, idinkuna mar dambe ima arkaysaan; xukun, maxaa yeelay amiirka dunidan waa la xukumay. Weli waxyaalo badan baan idinku leeyahay inaan idiin sheego, laakiinse imminka ma qaadi kartaan. Habase yeeshee markuu yimaado isagu, Ruuxa runta ahu, wuxuu idinku hanuunin doonaa runta oo dhan; waayo, isagu iskama hadli doono; laakiin wax alla wixii uu maqlo ayuu ku hadli doonaa; oo wuxuu idiin sheegi doonaa waxyaalaha iman doona. Isagu wuu i ammaani doonaa; waayo, wuxuu ka qaadan doonaa waxa kayga ah, oo idiin muujin doonaa. Yooxanaa 16:7–14.

Taariikhda Millerite-ka, Ciise uma uu soo noqonin si uu u soo afjaro wakhtiga dib-u-dhaca ee Qayladii Habeenbadhka. Gacantiisii ayuu ka qaaday, oo wuxuu daadshay ama soo diray Ruuxa Quduuska ah. Ruuxa Quduuska ah, oo loo matalay sidii Gargaaraha, wuxuu u yimid inuu kala diro niyad-jabkii. Wuxuu u yimid inuu siiyo qalbiqabow kuwii la doortay, hase yeeshee ku wareersanaa niyad-jabkii ka dhashay wax-sheegid fashilantay.

Waxaan hore u tilmaannay in rasuul Yooxanaa, Yexesqeel, iyo Yeremyaah dhammaantood lagu sawiray iyagoo cunaya kitaabka yar oo afka ugu macaan sida malab. Waxaa jira kala sooc ula kac ah oo u dhexeeya saddexdaas nebiyadood, kaas oo badanaa la seego.

Yexesqeel waxaa loo adeegsadaa in lagu muujiyo kuwii cunay kitaabka yar, oo la siiyey farriin ay u geeyaan kaniisadda Ilaah ee riddowday. Yexesqeel wuxuu ka dhigan yahay in kitaabka la cuno uu aqoonsanayo hawsha dabadeed la doonayo in la fuliyo. Wuxuu matalaa farriinta la siiyey dadkii Ilaah ee hore loo doortay. Farriintiisu waa waxa ku xidhaya dadkii hore loo doortay xidhmooyin loogu talagalay dabka. Afarta cutub ee Yooxanaa, Ciise wuxuu ku aqoonsanayaa ujeeddada shaqada Yexesqeel.

Xusuusta hadalkii aan idinku idhi, Addoon sayidkiisa kama weyno. Hadday i silciyeen, idinkana way idin silcin doonaan; hadday hadalkaygii dhawreenna, kiinnana way dhawri doonaan. Laakiin waxyaalahan oo dhan waxay idiinku samayn doonaan magacayga aawadiis,

maxaa yeelay ma yaqaaniin kii i soo diray. Haddaan iman oo aan la hadlin, dembi ma ay lahaadeen; laakiinse imminka marmarsiyo dembigooda ah ma haystaan. Kii i neceb, Aabbahayna wuu neceb yahay. Haddaan iyaga dhexdooda ka samayn shuqulladii aan ninna kale samayn, dembi ma ay lahaadeen; laakiinse imminka way arkeen, wayna neceen aniga iyo Aabbahayba. Laakiin taas waxay u dhacday in uu rumoobo hadalkii ku qornaa sharcigooda, Sababla'aan bay ii naceen. Laakiin markii Gargaarehu yimaado, kan aan Aabbaha idiinka soo diri doono, kaasoo ah Ruuxa runta oo Aabbaha ka soo baxa, isagu wuu ii marag furi doonaa. Yooxanaa 15:20–26.

Shaqadii Yexesqeel, oo bilaabatay markii uu kitaabkii cunay, waxay ka dhigan tahay soo bandhigidda farriin la diidi doono; hase yeeshee diidmadaasu waa caddaynta inay Ilaah neceb yihiin oo ay si buuxda u buuxiyeen koobkii wakhtigooda tijaabada.

Oo wuxuu igu yidhi, Wiilka Aadanow, waxaan kuu dirayaa reer binu Israa'iil, quruun caasi ah oo igu caasiyowday; iyaga iyo awowayaashoodba way igu xadgudbeen ilaa maantadan la joogo. Waayo, iyagu waa carruur wejigabax ah oo qalbi adag. Anigu waxaan kuu dirayaa iyaga; oo waxaad ku tidhaahdaa, Rabbiga Sayidka ahu wuxuu leeyahay sidan. Oo iyagu, hadday maqlaan ama hadday diidaan, (waayo, waa reer caasi ah,) weliba way ogaan doonaan in nebi dhex joogay. Yexesqeel 2:3–5.

Shaqadii Ezekiel waxay ahayd markhaati ka gees ah dadkii axdigii hore, sidaas oo kale Masiixu ula ahaa Yuhuuddii muranka badnayd; sidaas darteedna farriinta Ezekiel waa farriintii digniinta ugu dambaysay ee dadkii axdigii hore u xidha sida haramaha oo xidhmo loo ururiyey, oo loo qoondeeyey dabka baabbi'inta.

“Markaasaan arkay malaa'igtii saddexaad. Malaa'igtii i weheshanaysayna waxay tidhi, ‘Cabsi badan yahay shuqulkiisu. Argagax badan tahay hawshiisu. Isagu waa malaa'igta kala saaraysa sarreenka iyo haramaha, oo shaabadaynaysa, ama xidhaysa, sarreenka si loogu ururiyo bakhaarka samada. Waxyaalahanu waa inay mashquuliyaan maskaxda oo dhan, dareenka oo dhanna ay qabsadaan.’” Early Writings, 118.

Shaqada uu cunidda kitaabka yar lagu metelayo waxay bilaabataa marka malaa'igta xoogga badani soo degto iyadoo gacanteeda ku sidata kitaab yar. Taariikhda malaa'igtii kowaad arrintaasu waxay dhacday 11-ka Agoosto, 1840, halka taariikhda malaa'igta saddexaadna ay ka dhacday 11-ka Sebtembar, 2001. Labadaas taariikhoodba waxay metelaan rumoobitaanno waxsii sheegyo la xidhiidha ama Islaamka hoogga labaad ama Islaamka hoogga saddexaad siday u kala horreeyaan. Taas aawadeed Ishacyaah cutubka laba iyo labaatanaad, markuu sharxayo qalalaasaha dooxada aragga ee reer Filadelfiya iyo reer La'odikiya, wuxuu tilmaamayaa in reer La'odikiya—kuwaas oo ahaa dadkii la doortay ee Protestantism-ka 1840, iyo Adventism-ka oo ahaa dadkii la doortay 2001—ay ahaayeen “kuwo qaansoleydu xidheen.” Qaansoleyda waxsii sheegyada Kitaabka Quduuska ahi waa Islaam, oo markii araggii Islaamka uu rumoobay 1840 iyo 2001, dadkii hore loo doortay waxay diideen waxsii sheegiddii Islaamka sida ay u soo bandhigeen kuwii uu Yexesqeel matalayey. Halkaas iyo markaasba waxaa loogu xidhay sida haramaha. Shaqadii Yexesqeel waxay ahayd inuu ka qaado “go'a” daboolaya “dembigooda,” kaas oo Ciise ku matalo nacaybka Ilaah loo qabo.

Waxyiga dooxada aragga. Maxaa kugu dhacay haddaba, oo aad dhammaantiin saqafyada ugu wada baxdeen? Adigoo ah magaalo buuq ka buuxo, magaalo sawaxan badan, magaalo faraxsan: kuwii lagaa laayay seef laguma dilin, dagaalna kuma dhinteen. Taliyayaashaadii oo dhammu way wada carareen, qaansoleydu way xireen; kuwii lagaa dhex helayna dhammaantood waa la wada xidhay, kuwaas oo meel fog ka soo cararay. Ishacyaah 22:1–3.

Ilaahna wiilkii [Ismaaciil] wuu la jiray; wuuna koray, oo cidlada degganaa, oo qaansoley noqday. Bilowgii 21:20.

Meesha aan muujin jirin, dadku way halligmaan; laakiin kii sharciga dhawraa, isagu waa barakaysan yahay. Maahmaahyadii 29:18.

Yeremyaah wuxuu matalaa kuwii cunay kitaabka markii malaa'igtii xoogga badnayd soo degtay, taas oo ahayd inay dhulka ku iftiimiso ammaanteeda; hase yeeshee waxay la kulmeen niyad-jabkii ka dhashay saadaashii fashilantay ee 1843. Yeremyaah si nebiyaysan ayuu uga fiirsadaa in Ilaah been sheegay iyo in kale. Tixraacaas wuxuu Yeremyaah ku xiriirinayaa Xabaquuq laba.

Waxaan istaagi doonaa waardiyahayga, oo waxaan istaagi doonaa munaaradda dusheeda, oo waxaan fiirin doonaa si aan u arko waxa uu igu odhan doono, iyo waxa aan ku jawaabi doono marka la i canaanto. Markaasaa Rabbigu ii jawaabay, oo yidhi, Qor muujinta, oo looxyada si cad ugu qor, si kii akhriyaa uu u ordo. Waayo, muujintu weli waxay u taal wakhti la goostay, laakiinse ugu dambaysta way hadli doontaa, mana been sheegi doonto; in kastoo ay raagto, iyada sug; maxaa yeelay, hubaal way iman doontaa, mana raagi doonto. Bal eeg, naftiisa kor isu qaadday kuma qummana isaga dhexdiisa; laakiinse kii xaq ahu rumaysadkiisa ayuu ku noolaan doonaa. Xabaquuq 2:1–4.

Yooxanaa waxaa loo adeegsaday inuu astaan u noqdo kuwa la kulmay macaanka iyo qadhaadhka niyad-jabka, isagoo matalaya taariikhda oo dhan ee laga bilaabo Agoosto 11, 1840 ilaa Oktoobar 22, 1844.

Markaasaan u tegey malaa'igtii, oo waxaan ku idhi, I sii kitaabka yar. Oo isna wuxuu igu yidhi, Qaado, oo cun; wuxuuna calooshaada ka dhigi doonaa qadhaadh, laakiinse afkaaga wuxuu ugu ahaan doonaa macaan sida malab. Markaasaan kitaabkii yaraa ka qaaday gacantii malaa'igta, oo waan cunay; afkaygana wuxuu ugu macaanaa sida malab; oo markii aan cunay dabadeed, calooshaydii way qadhaadhatay. Muujintii 10:9, 10.

Yexesqeel wuxuu matalaa hawsha soo bandhigidda farriinta nebiyadeed ee xidhaysa dadkii hore loo doortay, taas oo la bilaabay markii malaa'igtii soo degtay 11-ka Agoosto, 1840 iyo 11-ka Sebtembar, 2001.

Laakiinse adigu, wiilka aadanaha ahow, maqal waxa aan kugu leeyahay; ha noqon caasiyow sida gurigaas caasiga ah; afkaaga fur, oo cun waxa aan ku siinayo. Oo markaan wax eegay, bal eeg, gacan baa la ii soo diray; oo bal eeg, duudduub buug ah baa ku jiray; oo isna hortayduu ku kala bixiyey; oo waxaa lagu qoray gudaha iyo dibaddaba; oo waxaa ku qornaa baroor, iyo oohin, iyo hoog. Oo weliba wuxuu igu yidhi, Wiilka aadanaha ahow, cun waxa aad hesho; duudduubkan cun, dabadeedna tag oo la hadal reer binu Israa'iil. Sidaas daraaddeed afkaygii baan furay, oo isna duudduubkaas buu i siiyey inaan cuno. Oo wuxuu igu yidhi, Wiilka

aaanaha ahow, calooshaada wax ku cun, uurkaagana ka buuxi duudduubkan aan ku siinayo. Markaasaan cunay; oo afkaygana wuxuu ugu macaanaa sida malab. Yexesqeel 2:8–3:3.

Yeremyaah wuxuu matalaa taariikhda laga bilaabo Agoosto 11, 1840 ilaa wax yar ka hor Qayladii Saqda Dhexe.

Erayadaadii waa la helay, anna waan cunay; eraygaaguna wuxuu ii noqday farxad iyo rayrayn qalbigayga; waayo, magacaaga ayaa laygu yeedhaa, Rabbiyow Ilaaha ciidammada ahow. Maanan dhex fadhiisan shirka kuwa jeesjeesa, mana aanan rayrayn; anigu keli baan u fadhiistay gacantaada aawadeed; waayo, waxaad iga buuxisay cadho. Bal maxaa xanuunkaygu u yahay mid joogto ah, oo nabarkayguna u yahay mid aan bogsan karin, oo diida in la bogsiiyo? Ma waxaad ii ahaan doontaa gebi ahaanba sida mid beenaale ah, iyo sida biyo baabba'a? Sidaas daraaddeed Rabbigu wuxuu leeyahay, Haddaad soo noqoto, markaas ayaan ku soo celin doonaa, oo hortaydaad istaagi doontaa; oo haddaad kan qaaliga ah ka soocdo kan liita, waxaad ahaan doontaa sida afkayga oo kale; iyagu ha kuu soo noqdeen, laakiinse adigu ha ugu noqon iyaga. Oo waxaan kaa dhigi doonaa dadkan derbi naxaas ah oo deyrn; way kula diriri doonaan, laakiinse kuguma adkaan doonaan; waayo, anigu waan kula jiraa inaan ku badbaadiyo oo aan ku samatabbixiyo, ayaa Rabbigu leeyahay. Oo gacanta kuwa sharka leh waan kaa samatabbixin doonaa, oo gacanta kuwa cabsida lehna waan kaa furan doonaa. Yeremyaah 15:16–21.

Yeremyaah wuxuu matalaa taariikhdeenna iyo farriinteenna hadda jirta. Farriinta hadda jirta waa farriinta Qaylada Habeennimo, taas oo si tartiib-tartiib ah loo sii horumarinayo marka ay gaadho heerka ay dadka Ilaah, oo uu Yeremyaah matalo, “ka buuxsameen” “cadhada,” iyagoo u malaynaya in “xanuunkoodu” noqon doono “mid joogto ah” iyo in “boogtoodu aan la daawayn karin,” boog aan weligeed la bogsiiin doonin. Waxay ka go’een “shirka kuwa wax quudhsada.” Mar dambe “ma farxaan” sidii ay u farxi jireen markii ugu horraysay ee ay kitaabka cuneen oo uu ahaa “farxaddii” “qalbigooda.”

Laakiin waxaa talo u taal kuwa ku jira xaaladdaas. “Haddaad soo noqoto” iyo weliba “haddaad waxa qaaliga ah ka soocdo waxa liita,” markaas Ilaah iyaga ayuu u soo noqon doonaa. Cibraaniga, weedha ku jirta meeriska ah “waan ku soo celin doonaa” waxay ka dhigan tahay, Ilaah iyaga ayuu u soo noqon doonaa, haddii ay isaga u soo noqdaan.

Sidaas darteed isu dhiiba Ilaah. Ka hor taga Ibiiska, wuuna idinka carari doonaa. U soo dhowaada Ilaah, isna wuu idiin soo dhowaan doonaa. Gacmihiinna daahiriya, dembilayaalow; qalbiyadiinnana daahiriya, kuwiinna laba-maanka ahow. Dhibtoon, baroorta, ooyana; qosolkiinnu ha isu beddelo baroor, farxaddiinnuna murugo. Is-hoosaysiia Rabbiga hortiisa, isna kor buu idiin qaadi doonaa. Yacquub 4:7–10.

Hadday Ilaah u soo dhowaadaan, isaguna wuu u soo dhowaan doonaa. Hadday waxyaalahan sameeyaan, markaasay Rabbiga “hortiisa istaagi” doonaan, oo waxay ahaan doonaan “afka” Ilaah. Intaa dabadeed wuxuu Yeremyaah (innaga) ku amrayaa in uu dadkiisa uga dhigi doono “derbi naxaas ah oo deyr leh” si ay uga hortagaan “kuwa sharka leh,” dabadeedna “kuwa cabsida leh” waxay dagaal ku qaadi doonaan kuwa uu Yeremyaah metelo. “Kuwa sharka leh” waa matalaadda Daanyeel ee bikradaha nacasyada ah ee Matayos. “Kuwa cabsida leh” waxay matalaan midowga

saddex-geesoodka ah ee Baabuloonta casriga ah inta lagu jiro dhibaataada sharciga Axadda.

Markhaatifurinta saddexda nebi dhammaantood waxay ka hadlayaan isla taariikhdaas, hase yeeshee waxay ka hadlayaan saddex dhinac oo kala duwan oo isla taariikhdaas ah. Yeremyaah wuxuu metelaa kuwa hadda uun la kulmay niyad-jabkii ugu horreeyey, balse aan weli gaadhin calaamadda Jidhifka Habeennimo. Tani waa halkii aynu joognay tan iyo Luulyo 18, 2020. Su'aashu waxay tahay inaynu dib u noqon doonno iyo in kale. Haddii aynu sidaas yeelno, waxaynu Rabbiga ugu "hadli" doonnaa isla wakhtigaas ay Maraykanku u "hadlayaan" sida masduulaagii.

Taariikhda uu Yeremyaah sawirayo waa taariikhdeenna hadda taagan, waana taariikhda ay matalaan saddexda astaamood ee qarsoon ee ku dhex jira toddobada onkod. Sidoo kale waa taariikhda si nebinnimo ah loogu meeleyey tuduca ku jira Yooxanaa, waayo xuddunta afarta cutub ee Yooxanaa waa hawsha Ruuxa Quduuska ah ee ku qalbiqaboojinta Yeremyaah oo is weydiinaya inuu rumaystay been iyo in kale, iyo in fariintii sidaas u macaanayd dhab ahaantii ay ahayd biyo fashilma.

Sidaas awgeed Yeremyaah wuxuu matalaa taariikhda ka bilaabmaysa Sebtembar 11, 2001, kuna sii socota ilaa Luulyo 18, 2020, markaas oo wakhtigii dib-u-dhaca bilaabmay, sida ay u taagan yihiin saddex maalmood iyo badh oo astaan ah oo ka dambeeya. Marka aan idhaahdo "astaan ah," ulama jeedo saadaalin waqtiyeed. Waxaan leeyahay Luulyo 18, 2020 waa xilligii labada markhaati, Kitaabka Quduuska ah iyo Ruuxa Waxsii-sheegidda, la dilay, oo meydadkoodiina lagu reebay jidka weyn saddex maalmood iyo badh, sida ku qoran Muujintii kow iyo tobnaad.

Oo anna waxaan siin doonaa amar iyo xoogga markhaatiyaashayda labada ah, oo iyagu waxay wax sii sheegi doonaan kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood, iyagoo joonyad huwan. Kuwanu waa labada geed oo saytuun ah iyo labada laambadood oo hor taagan Ilaaha dhulka. Oo haddii nin doonayo inuu waxyeelleeyo, dab baa afkooda ka soo baxa oo cadowgooda baabbi'ya; oo haddii nin doonayo inuu waxyeelleeyo, waa inuu sidan lagu dilo. Kuwanu waxay leeyihiin amar ay samada ku xidhaan, si aan roob u di'in intii ay wax sii sheegayaan; oo waxay amar u leeyihiin biyaha inay dhiig u beddelaan, oo dhulkana ay ku dhuftaan belaayo kasta, mar kasta oo ay doonaan. Oo markay dhammeeyaan markhaatifurkooda, bahalka ka soo baxa yaamayska aan gunta lahayn ayaa la diriri doona, wuuna ka adkaan doonaa, wuuna dili doonaa. Oo meydadkoodu waxay yaalli doonaan jidka magaalada weyn, taas oo ruux ahaan loogu yeedho Sodom iyo Masar, meeshii Rabbigeenna isaguna lagu qodbay. Oo qaar ka mid ah dadyowga iyo qabiilooyinka iyo afafka iyo quruumaha ayaa meydadkooda eegi doona saddex maalmood iyo badh, mana oggolaan doonaan in meydadkooda qabuuraha lagu rido. Oo kuwa dhulka degganuna way ku farxi doonaan, wayna rayrayn doonaan, oo hadiyado ayay isu diri doonaan; waayo, labadan nebina waxay silciyeen kuwii dhulka degganaa. Muujintii 11:3–10.

Markhaatiga ay xaaladda Yeremyaah soo bandhigtay waxay ku taallaa niyad-jabka ka dib, laakiin ka hor Qayladii Saqda Dhexe. Yeremyaah wuxuu u baahnaa inuu soo laabto ka hor intuusan noqon codka fariinta Qayladii Saqda Dhexe. Tani waa xaaladdeenna maanta. Sidoo kale waa goobta taariikheed ee afarta cutub ee Yooxanaa ee aynu tixgelinayno, waana sidoo kale taariikhda uu matalo taariikhda qarsoon ee ku dhex jirta toddobada onkod.

Haddii aynu tixgelinno iftiinka la xidhiidha “Gargaareha” ee markhaatifurka Yooxanaa ee afarta cutub ka kooban, waxaynu helaynaa caddayn badan oo aynu ku garan karno in sheekadani ku saabsan tahay Luulyo 18, 2020, niyad-jabkii iyo wakhtigii dib-u-dhaca, farriinta Qaylada Habeenbadhka oo la furfuray, iyo xukunka soo socda ee sharciga Axadda. Cutubyadu waxay ku dul dhisayaan qaab-dhismeedka nebiyadeed ee taariikhda qarsoon.

Haddaynu doonayno in aynu u noqonno sidii afka Ilaah ee dhibaataada dhowaan imanaysa, shaqadeenna hadda waa in aynu “ka soo saarno waxa qaaliga ah waxa xun dhexdiisa,” ama sida Yacquub isla shaqadan u tilmaamayo, waa in aynu “nadiifisaan gacmihiinna, dembilayaalow; oo daahiriya qalbiyadiinna, kuwiinnan labaqalbi leh. Dhibtooda dareema, oo baroorta, oo ooya; qosolkiinna ha isu beddelo baroor, farxaddiinnuna murugo. Is-hoosaysiiya Rabbiga hortiisa, isna wuu idin sarraysiin doonaa” sidii calan kor loo qaado mustaqbalka aadka u dhow.

Oo calan buu u taagi doonaa quruumaha, oo wuxuu soo ururin doonaa kuwii reer binu Israa’iil laga eryay, wuxuuna isu keeni doonaa kuwii Yahuudah kala firidhsanaa oo ka imanaya afarta geesood ee dhulka. Ishacyaah 11:12.

Maqaalka xiga ayaan ku soo gabagabayn doonaa ka-fiirsashadeenna afartan cutub.